

Чернова В. А.

курсант 2 курсу Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпровського державного університету внутрішніх справ

Солдатенко О. А.

професорка кафедри кримінального процесу та стратегічних розслідувань Дніпровського державного університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАХИСТ ПОТЕРПІЛИХ ВІД ЗЛОЧИНІВ, СКОЄНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Забезпечення адекватних та ефективних процесуальних гарантій для учасників кримінального провадження є важливою складовою будівництва правової та демократичної держави, особливо коли йдеться про воєнні злочини. Одним з основних завдань та пріоритетів діяльності органів досудового розслідування під час воєнного стану є не лише притягнення винних до відповідальності, але й захист прав, свобод та законних інтересів особи, суспільства та держави від кримінальних порушень. Це також передбачає гарантування прав учасникам кримінального провадження, зокрема, потерпілих.

З самого початку збройної агресії, правоохоронні органи України активно вживають всі можливі заходи для оперативного та якісного документування всіх випадків вчинення воєнних злочинів, забезпечуючи перш за все права та інтереси постраждалих. Крім того, після вчинення протиправних дій деякі постраждалі та члени їхніх сімей можуть стати жертвами вторинної віктимізації, погроз та прагнень помсти. Ці ризики особливо актуальні для тих, хто зазнає наслідків на тимчасово окупованих територіях України. У зв'язку з обмеженим доступом до цих територій та перебуванням значної кількості постраждалих за кордоном, одним із пріоритетних завдань органів досудового розслідування є сприяння активній участі постраждалих у кримінальному провадженні, оскільки вони можуть надати важливі докази для розкриття обставин вчинення воєнних злочинів [1].

Виявлення та встановлення зв'язку з потерпілими на деокупованих територіях і побудова з ними довірливих відносин вважаються одними з найскладніших завдань у процесі виявлення та реєстрації воєнних злочинів. Це пов'язано з тим, що не кожна особа, яка зазнала фізичних та психологічних травм, має сили та можливості висловити свої переживання.

Працівники Національної поліції та інших правоохоронних органів, які першими прибувають на деокуповані території, проводять безпекові, фільтраційні, стабілізаційні та інші заходи з метою збору інформації про можливі випадки воєнних злочинів, які можуть стати підґрунтям для початку досудового розслідування, а також інформації про осіб, що володіють важливими свідченнями чи доказами. Одночасно з цим вони здійснюють роботу з побудови довірливих стосунків з місцевими жителями [2].

Під час проведення допиту потерпілого слідчим важливо встановити обставини, що стосуються вчинення воєнних злочинів та злочинів проти людяності, таких як умисні вбивства, катування, випадки викрадень, незаконне позбавлення волі, заподіяння тяжких тілесних ушкоджень, взяття заручників, жорстоке поводження з цивільним населенням, позасудові страти та інші. Тому допит особи планується слідчим заздалегідь з урахуванням особливостей конкретної події. Успішність та якість отриманих свідчень значно залежить від вміння слідчого тактично та правильно побудувати процес допиту потерпілого [3, с. 358-363].

Отже, згідно з викладеним, можна зазначити, що процес забезпечення прав потерпілих від воєнних злочинів активно розвивається і постійно перебуває під контролем органів досудового розслідування. Захист потерпілих від злочинів, скоєних в умовах воєнного стану, є надзвичайно важливим завданням, що вимагає системного та постійного удосконалення процедур та законодавства. Органи досудового розслідування повинні не лише забезпечувати ефективне документування злочинів, але й враховувати унікальні виклики та потреби, що виникають у контексті конфліктних ситуацій.

1. Лініченко Ю. А., Неклеса О. В. Робота правоохоронних органів під час воєнного стану та виявлення воєнних злочинів під час російського вторгнення в Україну. The 4 th International scientific and practical conference «Modern problems of science, education and society» (June 19-21, 2023) SPC «Sci-conf.com.ua», Kyiv, Ukraine. 2023. С. 1151. (дата звернення: 29.04.2024).

2. Безпалова О. І. Пріоритетні напрями діяльності органів поліції щодо забезпечення прав громадян в умовах правового режиму воєнного стану в Україні. 2022. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/15208> (дата звернення: 29.04.2024).

3. Черниченко І. В., Мацола А. А. Особливості проведення слідчих (розшукових) дій в умовах воєнного стану. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. №. 2. С. 358-363. (дата звернення: 29.04.2024).